

ŽUPA SVETOG PETRA APOSTOLA U SVETOM PETRU OREHOVCU

Mr. sc. URO ŠKVORC

Odjel za združenu doktrinu i vojnu povijest
Odsjek za vojnu povijest; ZZIO "Petar Zrinski"
Ilica 256 b, HR – 10000 Zagreb

Stru ni lanak
Professional paper

Primljeno/*Recieved*: 11.11.2004.
Prihva eno/*Accepted*: 15.12.2005.

Rad obra uje Župu Sv. Petra Apostola u Sv. Petru Orehovcu od njezina osnutka do današnjih dana. Kako je župa nastala na plemi kom posjedu, obra en je posjed, a s njime i samo mjesto Sv. Petar Orehovec. Kapelice u Guš erovcu i Selancu sastavni su dio povijesti Župe.

Ključne riječi: Župa Sv. Petra Apostola, Sv. Petar Orehovec, crkva, farof, toranj, Guš erovec, Selanec.

1. Povijest posjeda, mjesta i Župe Sv. Petra Apostola u Sv. Petru Orehovcu

Najstariji zapis o Orehovcu imamo iz godine 1201. godine. On je tada bio posjed. Poznat je iz opisa me a biskupskog posjeda u Miholcu,¹ kraj potoka Klenovnika (*Klenovec*, *Clenounic*) i Orehovca kada se navodi kao me aš župan križeva ki Ižan, potomak Izaka praoca plemenitih Križev ana. Navedeno potvr uje da je Ižan bio najstariji poznati vlasnik posjeda na potoku Orehovcu. Kasniji vlasnici bili su Janko, Jakša i Prevša te njihovi potomci. Posjedi su zahva ali prostor potoka Boga eva (jugozapadno od Sv. Petra Orehovca), Klenovnika (južno od Sv. Petra Orehovca) i Orehovca (isto no od Sv. Petra Orehovca) te zemlje kod Sv. Ireneja ili Guš erovca.²

Kao me aš potok Orehovec (*Orchoech*) spominje se god. 1217., kada kralj Andrija II. potvr uje zagreba kom biskupu njegove posjede, a me u njima posjed Kamenik ili Kamešnicu (Buturac 1991:25).

Današnje selo Sveti Petar Orehovec bilo je 1334. u vlasništvu Jurja, sina Pavla Keš enjeva kog. Na njegovu se posjedu nalazila crkva Sv. Petra godine 1334. (Buturac 1991:36). Orehove ki posjed raspao se kasnije na dva dijela.

Nastaju posjedi sa sjedištima u Guš erovcu i Boga evu.³

Jakšini potomci, Petar i Pavao, sinovi Jakobovi, sporili su se oko posjeda sa Kalni anima (jobagioni grada Kalnika, op. .Š.), Fin evim sinovima.⁴ Spor je riješen 1339. god. uz posredovanje križeva kog i kalni kog župana.⁵

azmanski kaptol svjedo i da je Stjepan, sin navedenog Pavla, založio svoj posjed Boga eva i polovicu posjeda Cirkvena Mihajlu i Jakubu Petrovu za 15 maraka (Buturac 1991:34).

Posjedi izme u potoka Klenovnika i Boga eva i oko crkve Sv. Petra te uz biskupov posjed u Miholcu spominju se 13. travnja 1342. godine. Tada ih ban Mikac vra a i poklanja posjede Laka u i Bedeu, Nikolinim sinovima, te udovici Pavlovoj i njenim trima k erima.⁶

Posjed kod Sv. Ireneja (Guš erovec) bio je u vlasništvu Junka (župan iz Vrbovca). Naslijedio ga je unuk, magister Ivan. Ivanu je posjed oduzeo ban Mikac, ali je Mik ev nasljednik ban Nikola 1343. god. predao ovo otu ivanje na istraživanje magistru Pavlu, križeva kom županu.⁷ Otu ivanje je bilo nepravedno, te je ban Nikola naložio navedenom magistru i županu križeva kom da vrati posjed kod Sv. Ireneja magistru Ivanu, što je ovaj i izvršio.⁸

1 Susjedno mjesto i biskupski posjed Miholec (danas susjedno selo i župa) spominje se ve 1193. godine. U vlasništvu zagreba kog biskupa od sredine XII. st. bio je posjed *Kamenik*. Oko navedenog posjeda sporili su se plemi i Dežislav i Drašo s biskupom Dominkom (1190. – 1207.). Biskup pe ujski i gubernator hrvatsko-slavonski Kalan je 1193. dosudio sporno zemljište zagreba kom biskupu. U korist biskupa svjedo ila su dva kanonika i tri dvorska župana (Mihael iz Dubrave, Martin iz Kamenika i Tiwa iz Vaške). Me aše su postavila dva suca, gubernatorova pristava, te Ižan, dvorski sudac iz Križevaca. Me aši su potoci Rogozica i Boga eva. Po me ašu Boga eva zaklju io je Buturac, a prihvatio Pekli da je posjed Miholec ve tada pripadao zagreba kom nadbiskupu (Dobroni 1951:255-266; Buturac 1991:24).

2 Dragutin pl. Kušec, Župa u Orehovcu (rukopis prepisan u Župnu spomenicu župe Sv. Petra Apostola u Sv. Petru Orehovcu).

3 Dragutin pl. Kušec, n. dj.

4 Fin ev otac bio je Dionizije, a njegov Janša (Buturac 1991:37).

5 D. pl. Kušec, n. dj.

6 D. pl. Kušec, n. dj.

7 D. pl. Kušec, n. dj.

8 D. pl. Kušec, n. dj.; Buturac 1991:37.

Dana 11. travnja 1353. godine, Stjepan herceg (dux) Slavonije, Hrvatske i Dalmacije daruje medvedgradskom kaštelanu Tomi Ladislavovu, i brati u Tominom, Ivanu Tarovu, posjed Sveti Petar (*possessionem nostram ducalem Zenthpether*) u Križeva koj županiji u zamjenu za ranije im darovane posjede u Vrbaškoj županiji (posjed Rasti , tj. mjesta zvana: *Ezeek, Kopul, Laz, Poljana, Trnovec i Ku an*).⁹

Utvrdavanje i posjeda Sv. Ireneja (Gušerovec) završeno je 4. travnja 1357. godine. Vlasnici posjeda složili su se da me aši idu od rijeke Kamešnice prema rijeci rneću. Svjedoci su bili magister Pavao, veliki župan (*magnus comes*) križeva ki i kaštelan Maloga Kalnika te križeva ki plemi ki suci.¹⁰ Magister Nikola sin Petrov iz Svetog Ireneja (*Scentherney*, Gušerovec) založio je svoj posjed Orehovec (*Orehouc*), preko magistra Ivana Ivanova iz Dubovca (*Dubouc*) za 90 forinti svom tastu i njegovoj gospo i supruzi. Magister Petar irke, križeva ki župan, i plemi ki suci Križeva ke županije svjedo e da je navedeni Nikola Petrov otkupio svoj založeni posjed Orehovec za isti iznos novca od Ivana Ivanova 9. travnja 1370. god. u Križevcima. Posjed Orehovec nalazi se uz posjed Sv. Ireneja.¹¹ D. Kušec navodi da je zemljište (zemlje) kod Sv. Ireneja od 1370. god. u vlasništvu obitelji Kustjer, koja ga je dobila od kralja Ludovika, nakon izumr a prijašnjih vlasnika. Posjed tijekom 14. st. nosi ime po sv. Ireneju. U 15. st. po eo se taj posjed nazivati *Kustjer, Kustjirolez, Kustjerevec*. U kanonskim vizitacijama susre mo ga pod imenom *Kustjerevec*, a danas nosi ime selo Gušerovec. U povelji izdanoj 15. kolovoza 1411., a vezanoj uz prodaju jednog posjeda, spominje se kao me aš *Nicolaus Kuschar de szent Erney*.¹² Gušerovec se spominje u 15. st. još 1484. godine. Elizabeta iz Dijankovca (selo danas pripada susjednoj Župi Majke Božje Žalosne i Sv. Marka Križevanina u Križevcima), žena Benedikta iz Januševca, oporu no je ostavila crkvi Sv. Ireneja u Gušerovcu (župnik Stjepan) šumu Vrh i Okrugli gaj u posjedu Dijankovca, a svojoj bra i Grguru (sve eniku) i Dioniziju 2 forinte (Buturac 1991:51.).

Magister Petar irke (*Chyrke*), župan križeva ki, odredio je da se produlji rok parnice

Jakovljevih sinova Nikole i Ivana te Nikole iz Cirkvene protiv Martina iz Sv. Petra Orehovca. Dokument je izdan u Križevcima (*in Crisyo*) 19. lipnja 1375. Na hrptu dokumenta je zapisano: *Za Martina, sina Jurja iz Svetog Petra, protiv sinova Petrovih, koji je bio sin Jakobov i Nikole, sina Stjepanovog, (parnica) se odga a do osmine blagdana svetog Mihovila*.¹³

Martinovi sinovi Lovro, Juraj i Andrija prodali su svoj vinograd za 3 marke u mjestu *Nogmal* kupcu Stjepanu Ivanovu iz Velikog Kalnika. Svjedoci navedenog bili su magister Toma, kaštelan Velikoga Kalnika, zemaljski župan Juraj, u mjestu Veliki Kalnik 11. kolovoza 1383. godine.¹⁴

Plemi ki posjed uz crkvu Sv. Petra u Orehovcu u Kalni kom kotaru spominje se 1385. godine. Vlasnici posjeda bili su Ivanovi sinovi iz Velike. Dana 23. lipnja Ivanovi sinovi sklopili su pred azmanskim kaptolom sporazum s Nikolom iz Cirkvene o mijenjanju njihovog posjeda *Palata* – mjesto uz crkvu Sv. Petra - za posjed u Cirkveni koji se nalazio uz potok *Ozol* i šumu *Gyurgaya* (Buturac 1991:43). Martinovi sinovi Lovro, Juraj i Andrija u svoje su ime i u ime svog tjelesno bolesnog brata Ivana sklopili 28. ožujka 1389. u Križevcima pred magistrom Davidom, križeva kim županom i sucem Križeva ke županije, nagodbu s Nikolom, sinom Stjepana, te njegovim sinom Fabijanom. Nagodba se odnosila na diobu posjeda *Kostanjevec (Geztenouch)* i Sveti Petar Orehovec. *Kostanjevec* je pripao Stjepanovom Nikoli, a posjed Sv. Petar Martinovim sinovima.¹⁵

Bra a Lovro i Andrija ponovo se spominju 26. svibnja 1395. godine. Pred podbanom i županom Martinom Dersom zalažu za 7 forinti neka selišta na posjedu Sv. Petar Orehovec, oranicu kraj potoka Orehovec i brda Karli ina, te neke druge estice zemlje, sve eniku Pavlu te Stjepanu i Dioniziju, sinovima Lukasa iz Ravena.¹⁶

Orehove ki posjed spominje se 27. velja e 1397. Toga dana dogodila se poznata tragedija u Križevcima. Kralj Sigismund je dao smaknuti bana Stjepana Lackovi a i njegove pristaše, svoje protivnike, prigodom zasjedanja Hrvatskog sabora (Krvavi sabor križeva ki). Istoga dana kralj

9 CD XII, No 12; D. pl. Kušec, n. dj.

10 Buturac 1991:37; D. pl. Kušec, n. dj.

11 CD XIV, No 181; Buturac 1991:41; D. pl. Kušec, n. dj.

12 Matija Kustyer nije imao djece te je god. 1467. uz dozvolu kralja posinio Horotnaija Ivana i njegova brata (D. pl. Kušec, n. dj.)

13 CD XV, No 99; Buturac 1991:42.

14 CD XIV, No 304; Buturac 1991:43.

15 CD XVIII, No 139; Buturac 1991:44.

16 CD XVIII, No 23; Buturac 1991:45

Sigismund potvrdio je u Križecima Mihaelu i Tomi iz Sv. Ireneja (*Zenthherney*) posjede: Sveti Irenej, Kamešnica (*Kemechycha*), Kostanjevec (*Gaztanowc*), anjevo (*Chanouch*), Preseka (*Prezechna*) i navedeni Orehovec (*Orehouch*). Ostavivši im te posjede, nagradio ih je za sudjelovanje u vojnim pohodima na njegovoj strani u prekoalpskim zemljama.¹⁷

Andrija i Lovro spominju se ponovo u pri i iste godine. Antun – Toni Šramek u knjizi *Sveti Ivan Žabno i okolica* navodi da spomenuti plemi i potje u iz Sv. Petra Orehovca,¹⁸ a Josip Buturac u *Regesti* da su iz Sv. Petra vrsteca (Buturac 1991:45). Da su najvjerojatnije iz Sv. Petra Orehovca, potvrđuje niz prijašnjih dokumenata u kojima se spominje njihovo ime, kao i prvotno mišljenje Josipa Buturca kada je pisao o Cirkveni u *Križeva kom zborniku II*, izdanom 1982. godine. Ne znamo zašto je pokojni Buturac promijenio svoje mišljenje, iako je vrstec u *Regesti* stavljen pod upitnik.

Dana 1. travnja 1405. kralj Sigismund naložio je azmanskome kaptolu da uvede u posjed dobra Orehovec u Križeva koj županiji slavonskog bana Pavla od Pe uha¹⁹ (*Pech, Peech*) (Šiši 1938:245–246).

Iste godine azmanski kaptol, po nalogu kralja Sigismunda, uvodi literata Stjepana i brata mu Ivana u posjede Raven, Orehovec, Cirkvenu, Babjak, Štefanovec i Kestenovec (Buturac 1991:46).

Sudac Henrik na osnovi ovlaštenja bana Ulrika Celjskog²⁰ oslobodio je posjede Orehovec, Kostanjevec, Selnica pla anja doprinosa Mihaelovom Petru iz Sv. Petra Orehovca i Pavlovom sinu Nikoli iz Mik eca te Martinu, Stjepanu i Mirku iz Ravena. Isprava je izdana 25. sije nja 1449. u Križevcima (Buturac 1991:49).

Sudac istražitelj Nikola iz Orehovca saslušavao je Nikolu iz Koruške i ženu mu Anu 8. kolovoza 1463. godine (Buturac 1991:49).

Iz Orehovca potje e i zagreba ki kanonik Mihael, koji je kao izaslanik predstavljao Zagreba ki kaptol u raznim situacijama, tijekom 1493. – 1498. (Buturac 1991:52).

Krajem 15. st., a ponajviše u 16. st. imamo najviše podataka o mjestu Sv. Petar Orehovec iz popisa poreza Križeva ke županije. Znamo da su se stanovnici najviše bavili vinogradarstvom, a sijali su pšenicu i raž (Adam ek 1980:14). Prvo spominjanje je u 1495. godini kod popisa dimova za kraljevski porez u kraljevini Slavoniji (u Križeva koj županiji), koji su ubirali pe ujski kanonik Andrija, senjski kapetan Govan iz Zagreba te ban Ivaniš Korvin (Adam ek, Kampuš 1976: 9, 14).

Pet godina kasnije nalazimo ga u popisu sedam dimova za kraljevski porez u kotaru plemi kog suca Jurja Puneke u Križeva koj županiji kao *Sanctus Petrus de Orehowcz* (Adam ek, Kampuš 1976: 16), a sedam godina kasnije (1507. god.) kod popisa šest dimova za kraljevski porez u kotaru plemi kog suca Nikole Drobotela u Križeva koj županiji kao *Orehowcz Gasparis* (Adam ek, Kampuš 1976: 25).

U popisu dimova za kraljevski porez od 75 denara u kotaru plemi kog suca Petra Finti a u Križeva koj županiji iz 1512. godine (Adam ek, Kampuš 1976: 52), kao i 1513. spominje se kao *Orehowcz Gasparis, Orehowcz Melchioris i Orehowcz et Polyana Petri Fynthyeh judicis nobilium* (Adam ek, Kampuš 1976: 57).

U popisu dimova za kraljevski porez od 50 denara u kotaru plemi kog suca Stjepana Praš ocija u Križeva koj županiji za 1517. godinu Orehovec se spominje kao *Orehiwcz Kerechyny* (Adam ek, Kampuš 1976: 92).

Popis dimova za kraljevski porez od 50 denara u kotaru plemi kog suca Petra Finti a u Križeva koj županiji za 1520. godinu tako er spominje Orehovec (Adam ek, Kampuš 1976: 121).

Tijekom teksta dalje u kronološki navesti popis poreza (kod popisa poreza nisam izvadio

17 CD XVIII, No 131; Buturac 1991:45

18 Antun – Toni Šramek navodi: *Mik eci Štefanovi i esto su se sporili. Evo opisa jednoga spora koji donosi dr. Josip Buturac: 'Plemi i iz Svetog Petra Orehovca, Lovro i Andrija, sinovi Martina darovali su 1397. godine pred azmanskim kaptolom Nikoli Štefanovi u i njegovu sinu Fabijanu svoje posjede Žabnicu (Babljak) i Kestenovac (Gezthenowch), Kostanjevac'. Zbog obje darovnice nastao je spor s plemi ima iz Cirkvene, Nikolom Mik ecom i njegovim bratom Ladislavom. Spor se odnosio na predio Žabnicu ili Babljak, valjda zbog me aša, jer su ovdje i bra a plemi i imali svoj posjed. Zato su 10. rujna 1400. godine, gore spomenuti plemi i iz Sv. Petra Orehovca, Lovro i Andrija, te plemi iz Štefanovca pošli u Zagreb pred tamošnji kaptol, kao vjerodostojno mjesto te izjavili da e u sporu s cirkvenskim plemi ima složno braniti sklopljeni ugovor. Zava ene stranke odlu e da se pomire i da ponovo podijele sve sporne posjede. Zato do u pred azmanski kaptol 4. sije nja 1401. godine, dakle usred zime. Nikola i Ivan iz Cirkvene i Nikola Štefanovi iz Štefanovaca sklope ovdje mir i podijele posjede Žabnicu, Štefanovac, Oslovo Polje, Sveti Petar Orehovac i Kostanjevac. ... Nikola Mik ec ostaje i dalje vlasnik posjeda Žabnica ili Babljak, Oslovo Plje (Oslovica, Carevdar), Sveti Petar Orehovac (Šramek 1995:37,38).*

19 Ban Pavao od Pe uha (1404. – 1406.) s Pavlom od Bisena bili su banovi kraljevine Slavonije, a ujedno i banovi Hrvatske i Dalmacije.

20 Ulrik Celjski bio je ban Slavonije 1454. – 1456.

podatke za ostala sela Župe Sv. Petar Orehovec, nego samo za selo Sv. Petar Orehovec, op. .Š.):

- 520. Popis dimova za kraljevski porez u «Malom kotaru» plemi kog suca Mihajla Tanadocija u Križeva koj županiji (Adam ek, Kampuš 1976: 127),
- 1533. Popis kraljevskog poreza u iznosu od 1 forinte ubranog na posjedima pristaša kralja Ferdinanda I. u kraljevini Slavoniji (Adam ek, Kampuš 1976: 133),
- 1543. Popis i obra un poreza u Križeva koj, Varaždinskoj i Zagreba koj županiji (Adam ek, Kampuš 1976: 137),
- 1553. Popis dimova za kraljevski porez od 1 forinte po dimu u kraljevini Slavoniji (Adam ek, Kampuš 1976: 161),
- 1570. Popis dimova za kraljevski porez u Križeva koj županiji (Adam ek, Kampuš 1976: 233),
- 1573. Popis dimova za kraljevski porez u Zagreba koj i Križeva koj županiji Adam ek, Kampuš 1976: 258-259),
- 1574. Popis dimova za kraljevski porez u Zagreba koj i Križeva koj županiji (Adam ek, Kampuš 1976: 272),
- 1576. Popis dimova za kraljevski porez u Zagreba koj i Križeva koj županiji (Adam ek, Kampuš 1976: 288),
- 1578. Popis dimova za kraljevski porez u Zagreba koj i Križeva koj županiji (Adam ek, Kampuš 1976: 307),
- 1582. Popis dimova za kraljevski porez u iznosu od 1 forinte po dimu u Zagreba koj i Križeva koj županiji (Adam ek, Kampuš 1976: 319-320),
- 1588. Popis dimova za kraljevski porez u Zagreba koj i Križeva koj županiji (Adam ek, Kampuš 1976: 346.-347),
- 1596. Popis dimova za kraljevski porez u Zagreba koj i Križeva koj županiji (Adam ek, Kampuš 1976: 366-367),
- 1598. Popis doma instava kmetova, inkvilina, plemića, armalista, predijalaca i plemića jednoselaca u Zagreba koj i Križeva koj županiji (Adam ek, Kampuš 1976: 453-455),
- 1600. Popis doma instava za kraljevski porez u iznosu od 75 denara po doma instvu u Zagreba koj, Križeva koj i Varaždinskoj županiji (Adam ek, Kampuš 1976: 576).

Orehovec se, osim u registru popisa poreza, spominje u 16. stolje u još tri puta. Tako se u popisu župa 1501. spominje u Orehovcu župnik Nikola (Buturac 1984: 88), a u Guš erovcu župnik Stjepan (Buturac 1984: 90).

Gašpar iz Orehovca pozvan je za svjedoka u sporu oko posjeda Matije Faltaka u Potoku i Vrbanuševcu s Ivanom i Jurjom Luka i em i njihovom sestrom Uršulom pred azmanski kaptol potkraj 1509. godine (Buturac 1991: 54).

Godine 1517. plemi ki suci u Križevcima donijeli su presudu da se Pavao iz Orehovca ima zakleti u crkvi Sv. Križa u Križevcima pred 50 plemi a kao svjedoka, da nije uzeo dokumente, zbog ega je bio optužen od Petra Finti a iz Poljane i Pavla Kere enja iz Konjeva Polja (Buturac 1991: 55).

U jesen godine 1553. iz osmanlijskog dijela Slavonije u okolicu Zagreba proširila se kuga. Do sredine 1554. harala je u Križevcima, Vrbovcu, Gradecu i Sv. Petru Orehovcu, otkuda se proširila na Me imurje (Mažuran 1988:122). No, nije samo kuga došla iz Osmanlijskog Carstva. Opasnije su bile osmanlijske najezde. Tako je Hasan-paša Predojevi , nakon neuspjele opsade Siska (1. kolovoza 1591.), po etkom listopada 1591. preko Pakra kog sandžaka provalio u Hrvatsku. Dana 5. listopada napao je Božjakovinu koju je zapalio. U zoru idu eg dana oplja kao je sela oko Rakovca, Sv. Helene i Vrbovca. Jedna postrojba došla je u blizinu Zagreba, a druga je opustošila i zapalila selo Guš erovec. Do Gušerovca su Osmanlije došli dolinom potoka rneca i Kamešnice (Mažuran 1988: 159., Horvat 1904: 101).

Po etkom 1603. etovao je koprivni ki kapetan Jakov Grasswein u Požeškom sandžaku, ali je izme u Virovitice i Brezovice naletio na Tatare koji su hametice potukli njegove vojnike, a njega živa uhvatili. Tatarski odredi našli su se ovdje kao dio pomo i osmanlijskoj vojsci na sjeveru Hrvatske i zapadnom dijelu Ugarske. Prešavši Dravu, Tatari su tako er krenuli u plja ku, opustošili su sva sela od Koprivnice do Vinice, oplja kali i spalili Rasinju i napali Varaždin, koji je obranio ban Draškovi . Tatari koji su napadali Križevce bili su isto prisiljeni na odstupanje, a nije im uspjela opsada Guš erovca, kojeg su branili Juraj Keglevi i Baltazar Vragovi (Horvat 1904: 178). Navedeni napadi Osmanlija osiromašili su ekonomsku bazu stanovništva u župi, ali i u itavoj, neko prostranoj i bogatoj, Križeva koj županiji.

Najvjerojatnije je stradao i ribnjak koji je sredinom 16. stolje a bio na posjedu u Orehovcu (Adam ek 1980), jer se kasnije ne spominje.

Godine 1608. Orehoci Franjo iz Guš erovca izabran je za saborskog zastupnika na zajedni kom Hrvatsko – ugarskom saboru (Buturac 1991: 64).

U životu hrvatskog plemstva došlo je do krupnih promjena u 17. stolje u. Osim osiromašenja zbog Osmanlija ve na po etku

stolje a osje ale su se težnje svih slojeva plemstva za modernijim na inom života. Težnje plemi a nisu bile u skladu s ekonomskim mogućnostima. Oskudijevanje u novcu sililo je plemi e da zalažu i prodaju dijelove svojih posjeda. Imanja su u 17. stolje u najviše zalagale stare velikaške obitelji. Ta je dobra preuzimala grupa nižih plemi a koja se relativno brzo bogatila. Me u njima je bila obitelj Pata i koja je sredinom 17. st. bila vlasnik Orehovca (Adam ek 1980: 516). Ivan Semoczy ili Chakany založio je 1631. godine svoj posjed Me e u gospoštiji Sv. Petar Orehovec Stjepanu Klanj ecu za 31 ugarsku forintu (Adam ek 1980: 526). Pavao Semoczy ili Chakany založio je 1637.g. 10 jutara oranice u posjedu Sv. Petar Orehovec sa šumom i pravom na vinograd Ivanu Hudodemu ili o aku za 44 carska talira (Buturac 1991: 67), a 1640. predaje Ivanu Zakmardiju posjed Me e i Sv. Petar Orehovec u ime djevoja ke etvrtine (lat. *quarta puelaris*) za 200 forinti i zbog raznih drugih usluga (Buturac 1991: 68).

Godine 1641. obavljena je pred plemi kim podsucem Križeva ke županije dioba šume Mihali evska husta i Semocijev lug u posjedu Sv. Petar Orehovec izme u Mihovila Zakmardija i Ivana Hudodena (Buturac 1991: 68).

Tri godine kasnije (1644.) po nalogu bana plemi ki sudac Križeva ke županije provodi razdiobu posjeda Sv. Petar Orehovec, Me e i Veliki Dol izme u bra e Baltazara i Ivana Orehove kog *de Orehovcz*, a Baltazar pred podbanom i ujedno Velikim županom Zagreba ke i Križeva ke županije, prodaje svoj posjed Me e u gospoštiji Sv. Petar Orehovec Mihovilu Zakmardiju (Buturac 1991: 70). Mihovil Zakmardi 1647. g. kupuje od navedenog Baltazara Orehove kog kestenjak veli ine jutra na posjedu Sv. Petar Orehovec (Buturac 1991: 71).

Po etkom 17. st. zapo ela je kolonizacija polupustih vlastelinstava u Križeva koj županiji i isto nim dijelovima Varaždinske i Zagreba ke županije. U Križeva koj županiji nastajala su tijekom itavog 17. st. U popisu poreza sredinom navedenog stolje a spominju se novokolonizirana sela u 15-ak mjesta. Me u inima je Nikola Pata i oko 1650. naselio ve u skupinu kmetova na svoje posjede u Prese nom i Orehovcu (Adam ek 1980: 526).

Magister Ivan Zakmardi, protonotar *de Diankovec*, kao egzekutor (izvršitelj oporuke svoga

brata Jurja Zakmardija) sklapa ugovor pred azmanskim kaptolom 1665. kojim predaje križeva kim pavlinima za misne zaklade me u darovnicama posjede Boga evo i Sv. Petar Orehovec (Buturac 1991: 73–74).

Godine 1669. križeva ki pavlini, kao nasljednici u posjedu Jurja Zakmardija, tuže plemi e Nikolu, Jurja i Luku Minigera ili Orehove ki ili Tremski, koji su silom, zauzeli i prisvojili kestensku šumu u Sv. Petru Orehovcu (Buturac 1991: 76).

2. Izgradnja i razvoj župne crkve Sv. Petra i Pavla Apostola

Ne zna se to no kada je gra ena župna crkva u Sv. Petru Orehovcu. Sigurno je da je crkva oduvijek posve ena Sv. Petru i Pavlu. Dokaz za to su kipovi koji se nalaze na glavnom oltaru. S velikom sigurnoš u možemo re i da je crkva postojala prije popisa župa Ivana arhi akona Gori kog 1334. godine, a bila je sagra ena na posjedu Jurja Keš enjeva kog. Sam posjed se prostirao izme u potoka Orehovec (sada Orovec) i potoka Boga evo (sada rneć). Nije nam poznat arhitektonski stil gradnje, ali najvjerojatnije su crkvu gradili doma i majstori od materijala koji je bio pri ruci (drvo i kamen Kalni kog gorja).

Na istom mjestu u 14. st. sagra ena je nova crkva u goti kom stilu. Nije bila velika, a imala je vitke i šiljaste lukove te ve e otvore za ulazak svjetla u crkvu.²¹ Od navedene goti ke crkve do rušenja tornja 2001. bio je sa uvan samo pro elni zid i glavni portal, tj. ulaz u crkvu sa zapadne strane. Bio je to polušiljasti kameni luk koji je bio vidljiv kad se ispod zvonika ulazilo u crkvu. Kako je izgledala goti ka crkva, to jest njezin prvi opis imamo u kanonskoj vizitaciji od 10. srpnja 1704., kada je izaslanik zagreba kog biskupa kalni ki arhi akon Petar Puc pregledao crkvu. Zapisao je: *Crkva je zidana, strop la e drven, pod je od cigle. Glavni je ulaz sa zapada, a ispred njega je zidani toranj u kojem su dva zvona. U la i je prema tornju drveni kor. Druga su vrata s južne strane. Ispred njih je postavljen drveni trijem i zidani oltar gdje se vršila služba Božja, jer je crkva bila premalena. U crkvi su tri oltara, a glavni je posve en sv. Petru i Pavlu. Sakristija je zidana sa sjeverne strane. Ispod glavnog oltara je grobnica za župnike, a u svetištu*

21 Lu ki Stjepan, Povijest Župe Sv. Petra apostola, Apostol, Godina I. br. 4, Sveti Petar Orehovec, 2000., str. 2.-3.

za obitelj Tremski. Oko crkve je prostrano groblje.²²

Usporedimo li izgled tadašnje crkve s današnjom, primijećuje se da su dosta slične, osim položaja sakristije (danas na južnoj strani). Ipak, prijašnja je bila znatno uža, samo sa središnjim prostorom, te drugačije uređena iznutra. Tijekom 18. st. bilo je još 13 vizitacija. U vizitacijama se opisuju promjene u crkvi, oko oltara, bojenje zidova i popravci crkve i zvonika. Sama starost crkve utjecala je na povećanje broja popravaka, a kako to nije bilo rentabilno, a prijetila je opasnost da se crkva uruši, odlučeno je da se krene s temeljitom obnovom crkve. Iz vizitacija 1771. i 1796. to nije bila obnova nego gradnja nove crkve. Veliku ulogu u tome odigrao je svećenik Petar Tuškan koji je bio svećenik u Sv. Petru Orehovcu od 1769. do 1789.

Zato su pripreme za početak izvođenja radova trajale pet godina. Nije sačinjen nikakav nacrt po kome je crkva građena, ni imena majstora koji su sudjelovali u gradnji. Teško je povjerovati da takav nacrt nije postojao, ali ti majstori su dobro poznavali tadašnji način i stil gradnje sakralnih objekata. Glavninu radova nisu obavljali kmetovi, jer ih svetopeteranska crkva i nije imala, već su to činili plemići i jednoselci. Od 1776. do 1779. godine oni su dopremili sav materijal potreban za izgradnju, a također su obavljali i sve fizičke poslove vezane uz izgradnju crkve. Na mjestu stare niknula je nova crkva. Najvjerojatnije je stara crkva

srušena, osim zapadnog pročelja koje je bilo vezano uz toranj. Od tog najstarijeg dijela crkva je produžena prema istoku. Uz dužinu povećana je širina i visina crkve. Crkva je sada bila duga 24 metara, široka i visoka 9 metara. Konstrukcija same crkve bila je drugačija, stara crkva imala je gotički izgled, nova je bila barokna, to nije izgrađena je u kasnom baroku. Tada sama krunica više nije bila toliko izražena, ali barokni izgled je zadržan. Blagi lukovi iznad prozora (u narodu zvani "bolta"), nešto izraženiji lukovi svoda i izduženost crkve karakteristika su kasnog baroka. Kamen i cigla kojom je crkva građena bili su loše kvalitete. Na pod su stavljene ploče. Sakristija je premještena sa sjeverne strane na južnu, nad njom je sazidan mali kor sa sjedalima za kolatore.²³

Sazidan je i veliki kor na zapadnom dijelu crkve uz sam zvonik. Kor je porušen prigodom urušavanja tornja.

Groblje je nakon izgradnje crkve preseljeno oko 250 m istočno od crkve, gdje je i danas.

Novu crkvu tijekom godina ponovo je na početku vremena.

Godine 1844., za vrijeme župnika Josipa Križeva, dio crkve prekriven je crijepom. Za prekrivanje koristio je 1000 forinti iz zaklade biskupa Mirka Ožegovića.²⁴

Više od jednog stoljeća unutrašnjost crkve odolijevala je utjecajima vlage. Za župnika Ante

22 Dragutin pl. Kušec, n. dj., str. 84-85.

23 Kolatori ili patroni su pokrovitelji ili zaštitnici crkve. Ovaj običaj da crkva i župa ima svoga svjetovnog zaštitnika potječe iz srednjeg vijeka. Nastao je iz praktičnih razloga. Patroni su pomagali crkvi materijalnim sredstvima u njezinom djelovanju i opstanku. Crkva se odužila tim patronima tako da su dobili najpovoljnije položaje u crkvi prilikom prisustvovanja duhovnim svećenicima, imali su grobnice u blizini crkve ili u samoj crkvi. Vizitacije 1717. i 1720. godine potvrđuju da su patroni Stanislav Orehoczy i obitelj Tremski. Godine 1754. patroni su Juraj Tremski, i Orehova, i Orehova koji iz Orehovca. Vjerojatno su postojali u crkvi u Sv. Petru Orehovcu i neki drugi patroni, ali je normalno da su samo zapisani plemići i iz reda visokog plemstva. Tako se i 1796. godine spominje da je župa samo pod pravnom zaštitom plemenite obitelji Tremski (*sub iure patronatus nobili familiae Tremski*). To što se obitelj Orehoczy potkraj 18. st. više ne spominje kao patron, najvjerojatnije je rezultat nestajanja ove grofovke obitelji. Ipak, još u vrijeme izgradnje nove crkve (1771.-1779.), kod premještanja sakristije sa sjeverne na južnu stranu crkve izgrađen je nad sakristijom mali kor sa sjedištima patrona grofova Orehoczy. U 19. st. kao kolatori spominju se grofovi Fodroczy. Kao kolatore grofove Fodroczy susrećemo sve do kraja 1. svjetskog rata. U svetištima su plemići Tremski imali svoju grobnicu. Bili su kolatori župe sve do 1935. godine kad je odlukom Nadbiskupskog duhovnog stola kolatorija ukinuta kao suvišna.

24 Biskup Mirko Ožegović potječe iz stare hrvatske plemićke obitelji Ožegovića. Rodio se 30. rujna 1775. godine u Vinarcu, sin je Pavla i Kristine r. Kanki zvane Gega. Naziv *Barlabaševci* dolazi od izvorne postojbine Ožegovića, mjesta Barlabaševca. Obitelj mu se preselila u Vinarec. Otac mu je bio sudac Križeva ke županije, te je pored Mirka imao tri sina: Martina, padovanskog studenta i poslije krapinskog župnika, Stjepana, prabilježnika kraljevine Hrvatske i Grgu koji je ostao u Vinarcu. Mirko je gimnaziju pohađao u Križevcima, nakon toga upisuje Mudroslovnju (pravnu) akademiju u Zagrebu. Za vrijeme studija imenovan je prefektom zagrebačkog plemićkog odhranilišta. Odmah nakon završetka pravne akademije imenovan je bilježnikom Banskog stola. Na nagovor brata Stjepana upisao je pravo, ali je 1798. godine prekinuo pravni studij karijeru u upisao Bogoslovnju fakultet u Zagrebu. Godine 1801. završava bogoslovnju fakultet i od biskupa Maksimilijana Vrhovca prima svećenički red. Početno je služiti kao kapelan u Konjani, no iste godine je premješten za župnika u Bisagu, gdje je ostao do 1815. godine. Godine 1815. car Franjo I. ga je imenovao zagrebačkim kanonikom. Preuzeo je i razne druge službe u crkvenom i društvenom životu. Iduće godine postaje ravnatelj plemićkog konvikta. Konviktorska zgrada je bila u ruševnom stanju, ali ju je Mirko u kratkom vremenu osposobio za primanje pitomaca. Konviktom je ravnao blizu 10 godina. Godine 1826. imenovan je prodirektorom Zagrebačke akademije i nadzornikom škole u Hrvatskoj. U školstvo je unio reforme koje je tadašnje vrijeme tražilo. Na položaj Varaždinskog arhiepiskopa postavljen je 1827. godine, a godinu dana kasnije car Franjo ga je imenovao prelatom banskog stola i ravnateljem muzikalnog društva. Godine 1829. u Pešti je imenovan članom Suda sedmorice, najvišim sudištem za Ugarsku i Hrvatsku. U svibnju 1833. god. umire senjsko - modruški biskup Ivan Krstitelj Ježić, a 13. prosinca iste godine Bečki dvor Mirka imenuje biskupom, a papinsku potvrdu je primio 23. lipnja 1834. godine. Za biskupa je zaređen u Požunu, za vrijeme saborskog zasjedanja 17. kolovoza 1833. godine, a zaređen ga je nadbiskup Petar Kloboušićki u crkvi Sv. Elizabete. Mirko je imenovan za biskupa združenih biskupija senjske i modruške (krbavske). Ožegović umro je u 94. godini života, 8. siječnja 1869. godine. Položen je u metalnu škrinju, naručenu iz Beča, koja je smještena u katakombi ispod svetišta senjske katedrale. (životopis preuzet iz priloga radio emisija *Poznat i Križevčanin* koje sam pripremao i vodio na križevačkom radiju tijekom 1993. i 1994. godine u sklopu tjedne vojne emisije *Pozdrav domovini*. Emisija posvećena biskupu Mirku Ožegoviću emitirana 10. srpnja 1994. godine).

Ve eri a (1891. - 1922.), godine 1911. obojena je unutrašnjost crkve.

Kada se dio crkve iznad grobnice raspukao, župnik Martin Bešeni (1931. - 1947.) pristupio je rješavanju statike crkve. Crkva je sapeta željeznim sponama koje su sigurno odigrale važnu ulogu da prilikom urušavanja tornja (2001.) i cijela crkva nije stradala.

Ipak, najja i trag u obnavljanju crkve ostavio je župnik Stjepan Lugarec (1947. - 1988.). Godine 1951. obnovljeno je svetište i sakristija. Struja je priključena u crkvu 1957. Tijekom razdoblja 1970. - 1973. popravljen je krov crkve (sa sjeverne i isto ne strane stavljen su nove letve i crijep, na južnoj strani je premetan stari, postavljeni su i novi žljebovi za odvod vode s krova) i crkva je ponovo ožbukana. Ponovnom bojanju crkve (nakon 71 godine) pristupilo se 1982. godine. Majstor je bio Josip Genc iz Bednje. Iste godine pod je popločen polimramorom. S urušavanjem tornja oštećena je i crkva (zapadni dio). Danas su radovi vezani uz popravak crkve pri kraju.

2.2. Toranj, zvana i orgulje

Toranj koji se nalazi uz crkvu Sv. Petra ima zasebnu priču, iako je jednim dijelom vezan i uz povijest crkve. Smješten je prosto u odnosu na crkvu. Takova gradnja preuzeta je iz romaničkog modela i karakteristična je za potkralni kraj. Visina zvonika iznosila je 30 metara. Do rušenja je došlo 8. lipnja 2001., iako su dan kasnije trebali poći etigradnja radovi na njegovoj sanaciji. Toranj se srušio i pretvorio u hrpu kamenja. Novi zvonik je građen tri godine u tri faze, iste je visine i slične građe kao stari. Najstariji dio tornja nastao je u 16. st. Sagrađen je u vrijeme prodora Osmanlija u sjeverozapadnu Hrvatsku. Imao je više funkcija: zvonik crkve, promatranica i obrambena kula. Visok je bio oko 9 metara, te je bio viši od stare crkve koja je bila dosta manja od današnje. Uski otvori bili su prozori-puškarnice. Kako je toranj bio vrlo trošan i ruševan prilikom izgradnje nove crkve došlo je do njegove sanacije. Toranj je popravljen, zatvorena je prvotna loža za zvana i nadograđen je jedan kat zvonika. Dotadašnji krov je završen kamenom piramidom. Godine 1836., za

župnikovanja Josipa a kovi a (1834. - 1860.), dograđen je još jedan kat, a piramidalna kapa zvonika sa zabatima je preoblikovana. Navedeni oblik toranj je zadržao do rušenja 8. lipnja 2001. godine.

Godine 1960., u vrijeme župnika Stjepana Lugareca (1947. - 1988.), skinuta je stara žbuka i stavljen novi te obnovljeni prozori.²⁵

Zvona su sastavni dio života ljudi u svakoj župi. Otpočuj nas na posljednji počinak, pozivaju nas na molitvu tri puta na dan, nedjeljom i blagdanom na misu. Posebno teško su svetopeterski župljani primili njihovo urušavanje i nezvonenje. Prilikom prve vizitacije spominju se dva zvana koja su bila smještena u tornju.²⁶ Vizitator od 31. siječnja 1720. zapisao je sljedeće: *...da je veće posvećeno sv. Petru i Pavlu, a teško je tri centa, do im je manje posvećeno Bl. Dj.M., a teško je jedan cent.*²⁷

Godine 1888. nabavljeno je, u vrijeme župnika Milana Strahinšića (1888. - 1890.), novo veliko zvono jer je staro puknulo.²⁸

Godine 1914. bila su tri zvana. Kada je nabavljeno treće zvono nije nam poznato.

Austro-ugarska vlast za vojne potrebe rekvirirala je 10. rujna 1916. iz župne crkve veliko zvono teško 478 kg., a 3. listopada 1917. srednje zvono teško 113 kg.²⁹

Do 1924. godine zvonilo je samo zvono sv. Benedikta (zvano Bedenik) od 55 kg. Bilo je dopremljeno iz porušene kapele u Selancu.³⁰

Nova zvana nabavljena su u Ljubljani 1924. godine. Trošak nabave snosili su župljani, a inicijator nabave bio je župnik Dragutin Matijašić. Koštala su 76.000,00 dinara. Veliko zvono bilo je teško 536,5 kg, ugođeno na glas „a“, posvećeno sv. Petru i Pavlu, srednje zvono težilo je 278 kg i posvećeno je Bezgrješnom začetku u Blažene Djevice Marije, a najmanje - 172 kg, posvećeno je presvetom Srcu Isusovu.³¹

Orgulje su bile nabavljene 1782., a prvi orguljaš bio je Luka pl. Višak. Imale su 10 registara. U uporabi su bile do 1911. godine. Nove orgulje te godine nabavio je župnik Ante Veeri od

25 Stjepan Lučki, Povijest Župe Sv. Petra apostola, Apostol, Godina II., br. 7, Sveti Petar Orehovec, 2002., str. 2.
26 Stjepan Lučki, Povijest Župe Sv. Petra apostola, Apostol, Godina II., br. 7, Sveti Petar Orehovec, 2001., str. 3.
27 Spomenica Župe Sv. Petra apostola u Sv. Petru Orehovcu, str. 86.
28 Dragutin, pl. Kušec, isto, str. 92.
29 Dragutin, pl. Kušec, isto, str. 93. - 94.
30 Stjepan Lučki, Povijest Župe Sv. Petra apostola, Apostol, Godina II., br. 7, Sveti Petar Orehovec, 2001., str. 3.
31 Dragutin, pl. Kušec, str. 96.

graditelja glazbala Viktora Erhati a iz Križevaca za svotu od 2.300,00 kruna.³²

3. 2. Župni dvor

Ku a u kojoj župnik ima svoj ured i stan od nekada se naziva *curia parochialis*, farof, župni dvor, parohija. Navedena ku a u ve ini slu ajeva sastavni je dio župe. Nije nam poznato kada je sagra en prvi župni dvor, iako pretpostavljamo da je nastao nakon utemeljenja župe. Prema izvještaju iz najstarijeg zapisa urbarija župe iz 1720., župni dvor bio je na injen od hrastovine, a imao je prizemlje i kat. Nalazio se s južne strane groblja (groblje se nalazilo oko crkve). U ovakvom izgledu dvor je postojao do potkraj 18. stolje a. Osim izgradnje nove crkve (1776. – 1779.), krenulo se sa izgradnjom novog župnog dvora. To je ostvareno u vrijeme nasljednika župnika Petra Tuškana, župnika Ivana anjija. Kako je nabavka gra evnog materijala bila u to doba velik problem, župnik Ivan anji godine 1794. zamolio je Križeva ku županijsku skupštinu, da se gra a i ostali materijal iz napuštene (1775.) i ruševne kapelice Sv. Benedikta u Selancu upotrijebi za popravak župnog dvora. Skupština je to odobrila. Nije to bio popravak nego je izgra en novi župni dvor 1795. godine. Nije poznato da li je izgra en na mjestu staroga.³³ *Svojom visinom, strmim dvostrešnim krovom, koji je oba kraja zakošen, i simetri no smještenim ulazom, ku a djeluje poput minijaturne plemi ke kurije. Raspored unutrašnjeg prostora jednostavan je, podre en prakti nim potrebama. Od ulaza vodi hodnik u dubinu ku e do stubišta za prvi kat, a od njega se na obje strane odvajaju prostorije. Cijelo je prizemlje nadsvo eno, hodnik križnim, a sobe visokim ba vastima svodovima sa susvodnicama. U jugoisto noj prostoriji, koja služi kao ostava, nalazi se neobi no stubište za podrum u obliku visokoga grubo zidanog cilindra, unutar kojega su uske zavojite drvene stube, vjerojatno ostatak nekog starijeg objekta. Prostorije u prvom katu simetri no su raspore ene, a me u njima se veli inom isti e reprezentativna "pala a" s ulazom u osi stubišta (Domljan 1993:382).* Kako je zidan iz materijala slabe kvalitete, bio je podložan popravcima.

Godine 1844. dotadašnji krov pokriven daskama i slamom, zamijenjen je krovom od crijepa, a godine 1897. bio je župni dvor obnovljen.

Ipak najve i zahvati na župnom dvoru napravljeni su za vrijeme župnika Stjepana Lugareca. Elektri ne instalacije uvedene su 1957. g., a 1969. g. vodovod. Kupaonica i zahod izgra eni su 1971. g. Cjelovita vanjska obnova župnog dvora sa žbukom i krovijem izvedena je 1973. g. Posljednje unutrašnje ure enje napravljeno je 1988., a 2004. zamijenjeno je krovijem s krovom.³⁴

3.3 Župnici u Župi Sv. Petra Apostola

Kronotaksu ili popis župnika za starijeg razdoblje župe nije mogu e napraviti, jer su stariji dokumenti premalo sa uvani ili nam nisu dostupni.³⁵ U Popisu župnika iz 1501. godine spominje se župnik Nikola. Više podataka o župnicima nalazimo u urbariju župe sastavljenom 1720. godine. Župnici su bili:

- 1644. godine Martin Franeti
- 1658. godine Nikola Somogy
- 1667. godine Gregor Galeti
- 1672. godine Blaž Margeti
- 1686. - 1696. godine Pavao Lu ki
- 1696. - 1704. godine Jakov Nova ki
- 1704. - 1707. godine Ivan Batini , rodom iz Stupnika
- 1707. - 1712. godine Tomo Perko
- 1712. - 1715. godine Ivan Podvorec
- 1716. - 1723. godine Mihael Hrn evi iz Bistre
- 1723. - 1726. godine Ivan Bojnikovi
- 1727. - 1740. godine Juraj Jur i iz Varaždina
- 1741. - 1769. godine Juraj Rado aj iz Slunja
- 1769. - 1789. godine Petar Tuškan
- 1789. - 1803. godine Ivan anji
- 1803. - 1809. godine Jakov Pintari
- 1809. - 1828. godine Filip Smolec
- 1828. - 1834. godine Pavao isek
- 1834. - 1860. godine Josip a kovi
- 1860. - 1886. godine Pavao Jalži iz rn evca
- 1886. - 1888. godine Stjepan Horvat
- 1888. - 1890. godine Milan Strahinš ak
- 1890. - 1891. godine Josip Hadrovi
- 1891. - 1922. godine Ante Ve eri
- 1922. - 1931. godine Dragutin Matijaši iz Sv. Petra Orehovca
- 1931. - 1947. godine Martin Bešeni iz Hrastovca
- 1947. - 1988. godine Stjepan Lugarec iz Ravna
- 1988. - 1999. godine Franjo Tkal ec iz Sigeca

32 isto, str. 94.

33 Stjepan Lu ki, Povijest Župe Sv. Petra apostola, Apostol, Godina III., br. 1, Sveti Petar Orehovc, 2002., str. 2.; Dragutin, pl. Kušec, isto, str. 90.

34 Stjepan Lu ki, Povijest Župe Sv. Petra apostola, Apostol, Godina III., br. 1, Sveti Petar Orehovc, 2002., str. 2.; Dragutin, pl. Kušec, n. dj., str. 91.

35 Za cjeloviti popis župnika bilo bi nužno istražiti relevantnu gra u, posebice za kasni srednji i rani novi vijek.

1999. - 2003. godine Nobert Ivan Koprivec
2003. - Stjepan Sovi ek.³⁶

Svi navedeni župnici ostavili su svoj trag u župi i župnoj zajednici. Teže je opisati njihovo duhovno djelovanje nego materijalno, ali da je župa opstala kako u doba Osmanlija, tako i u doba komunizma, svakako je dijelom i njihova zasluga.

3. 4. Kapela u Guš erovcu

Kao što je ve prije spomenuto posjed kod Sv. Ireneja spominje se ve prije 1334. godine, pa je i crkva istoimenog naziva vjerojatno ve tada postojala. U razdoblju od 1484. do 1704. bila je župna,³⁷ kad je kao filijalna priklju ena župi u Sv. Petru Orehovcu.³⁸

Sama crkva više puta je stradala od strane Osmanlija.³⁹ Obnovljena je ali više nije bila posve ena sv. Ireneju, koji je kao svetac u ovom kraju bio nepoznat, ve sv. Antunu Pandovanskom, što se zadržalo do danas.⁴⁰

Vizitator je u prvoj kanonskoj vizitaciji od 11. srpnja 1704. god. ovako opisao kapelu : ... *Od temelja je zidana i posve ena. Sva je presvo ena. Pod ima od cigle. Propovjedaonica je zidana, a nalazi se uz sjeverni zid. Na južnoj strani su klupe za vlastelinstvo. Ima dva prozora. Kor je zidan a podupiru ga dva velika stupa. Iznad kora je presvo ena otvorena prostorija iz koje vodi ulaz u malen zidan toranj, u kojem nema zvona, ve se jedno zvono nalazi u drvenom tornju, koji se nalazi ispred vratiju. Krov je dobar. ... Krstionica je iz kamena a nalazi se uz vrata. Glavni oltar zidan je te ukrašen stolarskim radovima, bojadisan i pozla en. ... Izvan svetišta na sjevernoj strani nalazi se zidani oltar, lijepo ukrašen stolarskim radovima, crno bojadisan i pozla en. ... Sakristija se nalazi uz svetište na sjevernoj strani, zidana je i presvo ena.*⁴¹

Župni dvor sagra en je na kat iz hrastovog drva. Groblje se nalazi oko crkve. Vizitacije provo ene

sljede ih godina navode promjene koje su nastale na kapeli. Godine 1707. spominju se dva zvona u tornju, ve e teško 150 funti posve eno sv. Antunu i manje teško 20 funti posve eno Bl. Dj. Mariji. Vizitacija 1717. govori o ruševnom stanju kapele, a vizitacija iz 1754. da je kapela popravljena bez opisa popravaka. Godine 1821. kapela je ponovno u ruševnom stanju.

Obnovu je zapo eo župnik Filip Smolec, a glavni donator izgradnje bila je Elenora Pata i ,⁴² kako to svjedo i natpis u svetištu: *PIETATE ELONORAE COMITISSAE PATA CHICH NOVITUS ERECTA 1822* (prijevod: Iznova podignuta pobožnoš u Eleonore, grofice Pata i) (Horvat-Levaj 1993:331). Godine 1888. podignut je novi oltar sv. Antuna.⁴³

Godine 1902. kupljeno je zemljište za novo groblje jer je staro bilo premaleno. Na groblju su se pokapali župljani iz sela Guš erovec, Bo kovec, Zamladinec i Brdo. Kapela je obojena iznutra 1904. godine, a 1910. podignuta je sa sjeverne strane do sakristije jedna prostorija u kojoj je kuhinja, dok je na katu soba za sve enike. Prostorije za sve enike sagra ene su zbog rušenja renesansnog kaštela u Guš erovcu, u kojem su bile sve eni ke odaje.⁴⁴

Orgulje su malene i popravljene god 1935.⁴⁵

3. 5. Kapela u Selancu

U selu Selancu, isto no od Sv. Petra Orehovca , u polju izvan sela nalazila se drvena kapela Sv. Benedikta. Prvi puta spominje se u vizitaciji iz 1704. godine. Bila je sagra ena od hrastova drva, okrenuta prema istoku. Izvana je bila omazana sa ilova om i pobijeljena. Prostorno je bila malena, sa jednim prozorom na južnoj strani, a vratima na zapadnoj strani. Strop joj je bio drven, tornji drven sa jednim malenim zvonom. Imala je jedan oltar, zidan i ukrašen slikom. Groblje je bilo maleno i neogra eno. Vizitacija iz 1707. spominje zvono teško 12 funti, sakristiju i kor nema. Godine 1712.

36 Stjepan Lu ki, Povijest Župe Sv. Petra apostola, Apostol, Godina II., br. 10, Sveti Petar Orehovc, 2001., str.3.; Dragutin, pl. Kušec, n. dj., str. 94. – 95.

37 U Popisu župa iz 1343. godine crkva Sv. Ireneja je kapela, a u jednoj ispravi iz god. 1484. u kojoj je svjedok župnik Stjepan iz crkve Sv. Ireneja u Guš erovcu, dokaz je da je ve bila župna crkva. Popis župa iz 1501. spominje župnika Stjepana (najvjerojatnije navedeni). U Popisu župnika iz god 1574. ne spominje se ovdje župnik. Vjerojatno ga nije bilo. Godine 1690. župnik je Ivan Lasi (Dragutin, pl. Kušec, n. dj., str. 97. – 98.).

38 Zadnji župnik bio je Blaž Livadar (Dragutin, pl. Kušec, n. dj., str. 98.).

39 Godine 1591. Hasan - paša provalio je u sjeverozapadnu Hrvatsku i spalio Božjakovinu, Vrbovec, Rakovec i Guš erovec. Osmanlije su ponovo provalili u ove krajeve 1603. i spalili Gu erovec. U obadvi je navedene osmanlijske provale spaljena je i crkva (Dragutin, pl. Kušec, n. dj., str. 99.).

40 Dragutin, pl. Kušec, n. dj., str. 98.

41 Dragutin, pl. Kušec, n. dj., str. 98. – 99.

42 Grofovi Pata i i vlasnici zemljišnog posjeda Guš erovca bili su patroni crkve sv. Antuna.

43 Nacrt za oltar na inio je vlasnik feudalnog posjeda u Guš erovcu barun Ljudevit Ožegovi . Pozla eni oltar s kipovima sv. irila i Metoda napravio je M. Sodi iz Koprivnice za svotu od 860 for., a oltarnu sliku sv. Antuna naslikao je sam barun Ožegovi .

44 Dragutin, pl. Kušec, n. dj., str. 102.

45 Dragutin, pl. Kušec, n. dj., str. 103.

vizitator spominje da je kapela u ruševnom stanju, a vizitator iz 1720. godine da je popravljena. Vizitacija iz 1735. spominje da je drvena kapela srušena, a na njenom mjestu je napravljena nova zidana kapela. Svetište je okrenuto prema sjeveru, a vrata su na južnoj strani. Presvoena je, ima dva prozora, jedan na istočnoj strani, a drugi na zapadnoj. Oltar je zidan i na njemu se nalazi slika sv. Benedikta. Tornja nema veće zvono nalazi na drvenom stupu. Godine 1748. kapela je dobila drveni toranj. Vizitacija iz 1794. godine više ne spominje kapelu. Ona je 1775. srušena i napuštena, a njen materijal upotrijebljen je za gradnju župnog dvora u Svetom Petru Orehovcu 1795. godine.⁴⁶

Obnovljena je 1992. godine za župnika Franje Tkaleca i ponovo posvećena sv. Benediktu.⁴⁷

Zaključak

Godine 1201. spominje se toponim potok Orehovec, a župna crkva Sv. Petra na veleposjedu Juraja Kešenićeva koji to veće u prvom popisu župa Zagrebačke biskupije 1334. godine. Najvjerojatnije je župa starija od navedenog popisa, a kako se spominju u navedenom popisu današnje susjedne župe, za pretpostaviti je da je župa obuhvaćala prostor koji i danas zauzima. Crkva Sv. Petra nalazila se na sadašnjoj lokaciji. U 14. st. na mjestu stare crkve (nepoznat arhitektonski stil) sagrađena je nova crkva u gotičkom stilu. Godina 1776. do 1779. tekli su radovi na obnovi (izgradnji) nove kasnobarokne crkve, koja se uz određene popravke zadržala do današnjih dana. Toranj sagrađen u 16. st. imao je trostruku funkciju: zvonik, promatranica i obrambena kula protiv Osmanlija. U 18. st. prilikom izgradnje sadašnje crkve, nadograđen je jedan kat zvonika, a 1836. još jedan te je u takvom obliku ostao do rušenja 2001. Uz crkvu vezana je povijest župnog dvora, groblja i patrona. Župni dvor je najvjerojatnije nastao nakon stvaranja župe, a danas se nalazi isto no od crkve (sadašnji je nastao 1795. god.). Prvotno groblje bilo je oko crkve, a sadašnje je udaljeno oko 250 m isto no od crkve (preseljeno nakon izgradnje sadašnje crkve). Svetopeteranska župa imala je više patrona, a poznati su nam patroni iz plemi kih obitelji Orehoveki, Tremški i Fodroczy. U župi su i kapele Sv. Antuna u Gušterovcu i Sv. Benedikta u Selancu.

Literatura i izvori

46 Dragutin, pl. Kušec, n. dj., str. 104.

47 Spomenica Župe Sv. Petra Apostola u Sv. Petru Orehovcu

ADAM EK, Josip (1980): *Agrarni odnosi u Hrvatskoj od sredine XV do kraja XVII stoljeća*. Sveučilišna naklada Liber, Zagreb

ADAM EK, Josip i KAMPUŠ, Ivan (1976): *Popisi i obračuni poreza u Hrvatskoj u XV i XVI stoljeću*. Sveučilište u Zagrebu – Institut za hrvatsku povijest, Zagreb

BUTURAC, Josip (1984): Popis župa Zagrebačke županije 1334. i 1501. godine. *Starine JAZU*, 59, Zagreb, 43.-108.

BUTURAC, Josip (1991): *Regesta za spomenike Križevaca i okolice 1134. – 1940*. Skupština općine Križevci, Križevci

CD - *Codex diplomaticus regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae* (Smiljković, Tadija) Zagreb,

DOBRONIĆ, Lelja (1951): Topografija zemljišnih posjeda zagrebačkih biskupa prema ispravi kralja Emerika iz god. 1201., *Rad JAZU*, knj. 283, Odjel za filozofiju i društvene nauke, knjiga II, Zagreb, 245-318.

DOMLJAN, Žarko (1993): Sveti Petar Orehovec. Župni dvor, U: ur. Žarko Domljan, *Umjetnička topografija Hrvatske Križevci grad i okolica*. Institut za povijest umjetnosti Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 380.

HORVAT – LEVAJ, Katarina (1993): Crkva sv. Antuna, U: ur. Žarko Domljan, *Umjetnička topografija Hrvatske Križevci grad i okolica*. Institut za povijest umjetnosti Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 330.-331.

HORVAT, Rudolf (1904): *Pripovijesti iz hrvatske povijesti*. Društvo sv. Jeronima, Zagreb

KUŠEC, pl. Dragutin: *Župa u Orehovcu* (rukopis prepisan u Župnu spomenicu župe Sv. Petra apostola u Sv. Petru Orehovcu). Sv. Petar Orehovec. Spomenica Župe Sv. Petra apostola u Sv. Petru Orehovcu

LUKIĆ, Stjepan: Povijest Župe Sv. Petra Apostola. *Apostol, list Župe Sv. Petra Apostola u Sv. Petru Orehovcu*, god I/2000, br.4., str. 2.-3.; god. II/2001, br. 7., str 2.-3. br.10. str.3. god.III/2002. br.1., str.2., Sv. Petar Orehovec.

MAŽURAN, Ivo (1988): *Hrvati i Osmansko carstvo*. Golden marketing, Zagreb

Spomenica Osnovne škole Sveti Petar Orehovec. Sveti Petar Orehovec.

ŠIŠI, Ferdo (1938): Nekoliko isprava iz početka XV st., *Starine JAZU*, knjiga XXXIX, Zagreb, 129-320.

ŠRAMEK, Antun Toni (1995): *Slike prošlosti – Sveti Ivan Žabno i okolica*. Općina Sv. Ivan Žabno, Sv. Ivan Žabno

Summary

The Parish of Saint Peter the Apostle in Sveti Petar Orehovec

Keywords: The Parish of Saint Peter the Apostle, Sveti Petar Orehovec, church, rectory, tower, Gušterovec

As soon as 1201 there is mention of the brook Orehovec and already in the first inventory of parishes of the Zagreb diocese in 1334 St Peter's parish church on the George Keš enjeva ki land estate is mentioned. The parish probably dates back earlier than 1334, and since the inventory mentions also all the surrounding parishes of today, it can be assumed that it occupied the same territory as today. St Peter's church was located at its present location. In the fourteenth century the old church (unknown architectural style) was replaced by a new, Gothic one. Renovation – the construction of a new, Late Baroque church took place from 1776 till 1779 and has kept its form until today with certain reparations. The tower was built in the sixteenth century and had a triple function: belfry, keep and stronghold against the Ottomans. When the present church was built in the eighteenth century the tower was lifted up one level, and another one was added in 1836, which preserved its form until its demolition in 2001. The church is closely related to the history of the rectory, the cemetery and the patron family. The mansion most probably developed after the parish was established, and today is situated east of the church (the present rectory was built in 1795). The original cemetery developed around the church, while the present one is about 250 m east of the church (transferred after the present church was built). The Parish of St Peter had several patrons, of which we are familiar with noble families of Orehova ki, Tremski and Fodroczy. There are also two chapels in the parish: St Anthony's in Gušterovec and St Benedict's in Selanec. (Translated by Ivana Bago)